

צוללות הצי המצרי במלחמת יום הכיפורים

המקורות: פריק אוול (4 כוכבים) מוחמד פאוזי:
מלחמת אוקטובר 1973, לימוד/מחקר ולקחים, פרק
9: חיל הים במלחמת אוקטובר 1973.

אתר באינטרנט על מבצעי חטיבת הצוללות של חיל
הים המצרי. תרגם ועיבד: אל"מ (בדימוס) פסח
מלובני

התכנון והמשימות

תכנית חיל הים המצרי הוכנה במסגרת התכנית
הכללית של הכוחות המזוינים למלחמה נגד ישראל.
זו כללה בין השאר משימות של הטלת מצור על
נמליה וניתוק נתיבי הים אליהם.

לצורך זה החלה מפקדת חיל הים להכין את צוללותיה ולהכשיר את צוותיהן לקראת

משימות אלה, האימונים החלו בביצוע משימות סיור
ואיסוף מודיעין במים הישראליים ע"י צוללות מדגם 633
(דגם רומאו בכינוי נאט"ו) שנמשכו כל אחת 20 יום.
בפעילות זו הופעלו שש צוללות מדגם זה בשנים 1971-
1970. הצוללות היו יוצאות מהמים המצריים כשהן
מקיימות נוהל מלחמה, שכלל המצאות בדממת אלחוט
מוחלטת, האזנה לשידורי מפקדת חיל הים בזמנים

שסוכמו מראש, שהייה במהלך שעות היום במצב צלילה בעומק של 50 מ', וציפה בשעות
הלילה במטרה למלא את המצברים ולחילופי/החלפת אוויר, תוך מוכנות לצלילה מהירה
עם התקרבות מטרה כלשהי, וזאת לעומק פריסקופ ב-45 שניות, שהוא זמן ממוצע
סטנדרטי. משימת הסיורים הייתה לדווח על פעילות האויב באזורי הנמלים שלו, מול
חיפה, תל אביב ואשדוד, ולצלם אותה, וכן לבצע איסוף מודיעין אלחוטי ומכ"מי (קומינט
ואלינט – פ.מ.) באזורים אלה.

המטרה העיקרית של פעילות זו הייתה לאסוף מודיעין רב על מוכנות האויב, הכרת
ביצוריו ומערכי ההגנה של נמליו, וכן שבירת מחסום הפחד של צוותי הצוללות, והרגלתם

לשוט במים הריבוניים של האויב, ללא חשש מפני יכולתו ואמצעי הנצ"ל שלו, שהיו חלשים ולא ברמה.

הדבר הוסיף אמצעי נוסף לגורמי המודיעין המצרי- האסטרטגי והטקטי – של הכוחות המזויינים. הדבר גם נועד כדי להוסיף לידע הימי של צוותי הצוללות, וכן להעלות את כושרם ויכולותיהם, ולהגביר את אמונם בעצמם ובאמצעים הימיים המופעלים על ידם.

היה זה שימוש מוצלח שנעשה בצוללות לראשונה ובאימוניהן, בו גאה חיל הים המצרי עד היום, למרות אי הצלחותיו במבצעים דומים במלחמת אוקטובר 1973.

בים התיכון

לביצוע משימת הטלת המצור על נתיבי המים המובילים לנמלי האויב בים התיכון, הוקצו שתי צוללות, שהיו אמורות לאיים ולהטיל מצור על נמלי חיפה ואשדוד, ולנתק את נתיבי הים אליהם. מחלקת המבצעים של החיל טענה בהקצאת קוד אחד לשתיה הצוללות לצורך ביצוע ההתקשרויות המוצפנות איתן, דבר שיצר קושי רב לאבחן בין שתיהן, בעת השימוש בו לקשר עם שתיהן.

תוך כך ארעה תקלה טכנית באחת מהצוללות בעת שנמצאה מול חופי אל-בורלוס בדרכה לביצוע משימתה. לפיכך היא נצטווה ע"י מבצעי החיל לחזור לבסיס, אך מאחר והשידור היה בקוד אחד משותף שניתן לשתיה הצוללות, קיבלו שתיהן את אותה הוראה, ושתייהן חזרו לבסיס, מבלי שהגיעו ליעדיהן, או שביצעו דבר כלשהו. על רקע תקלה זו סרבה המפקדה הכללית לחזור ולבצע משימה זו, למרות שמפקדת חיל הים תיקנה את טעותה וביקשה לבצע את המשימה מחדש.

ובהקשר אחר:

אחד התכנונים של חיל הים המצרי בזירת הים התיכון היה לבצע הנחתה מהים בחוף צפון סיני, ע"י החטיבה האמפיבית 130, שהוקמה בחיל לפני המלחמה. זו הייתה אמורה להתבצע עם פרוץ המלחמה, כסיוע למבצעי ארמיה 2. בפועל צלחה החטיבה את האגמים המרים בגזרת ארמיה 3, מתוך מטרה להגיע למעברי המיתלה והגידי, ובהמשך להשתלט על ג'בל אום חשיבה ומתקני צה"ל שעליו ועל שדה התעופה בביר תמאדה. בדרך נתקלו כוחות החטיבה בכוחות השריון של צה"ל, ולאחר שספגו אבדות רבות, נאלצו לסגת, והמשימה לא בוצעה.

עם זאת, יחידות החיל שהיו ערוכות בפורט סעיד נתנו סיוע באש ליחידות ארמיה 2 (כוחות גזרת פורט סעיד) בשלב הצליחה והקמת ראשי הגשר, וזאת ע"י הפגזת מוצבי

האויב שעל החוף הצפוני של סיני, ובאופן ממוקד על מוצבי האויב שממזרח, פורט פואד ורומאנה.

בעניין אחר:

ב-25 באוקטובר 1973 גילה בסיס חיל הים במרסא מטרות מטרות ימית באזור המבצעים שלו. בדיעבד התברר כי זו ספינה יוונית במעמס של 3,000 טון, שהניפה את דגל קפריסין, שהייתה בדרכה בנתיב השיט הרגיל מנמל אלכסנדריה לנמל בנגאזי בלוב. הספינה נפגעה וטבעה, והמצרים הוציאו הודעה על אירוע בו פעלו נגד מטרה בלתי מזוהה.

המקור מאשר גם כי אנשי צפרדע ישראלים הצליחו לפוצץ את קו התקשורת הימי - הכבל הימי שמול חופי בירות - ב-18 באוקטובר, דבר שגרם לניתוק התקשורת החיצונית של מצרים עם סוריה ולבנון. כן הפסיק לפעול קו התקשורת הקואקסיאלי בין מצרים לסוריה.

בים האדום

גם בזירת הים האדום נערך חיל הים המצרי לפעול במשימת הטלת מצור על נתיבי המים של ישראל בים האדום, בדגש על מניעת הגעת דלק וחומרים אסטרטגיים לנמל אילת.

במסגרת זאת יזמו המצרים שני מבצעים עיקריים:

א. הנחת מוקשים ימיים ע"י הצוללות המצריות במקומות שונים מול חופי האויב (בסיני ובמצרי תיראן), במטרה לפגוע בשיט הימי שלו.

ב. הפעלת כוח משימה ימי מיוחד לשליטה ופיקוח על השייט במצר באב אל-מנדב, שבקצהו הדרומי של הים האדום. כוח זה כלל שלוש משחתות, אחת מדגם Z ושתיים אחרות מדגם סקורי, ושתי צוללות. משימתו היתה לבצע שליטה ופיקוח על התעבורה הימית במצרי באב אל-מנדב, החל מהשעה 14:00 ב-6 באוקטובר 1973, כדי למנוע אספקת דלק לישראל מהמפרץ הפרסי (מאיראן) לנמל אילת, וכן הגעת מטענים אסטרטגיים אליה בדרך הים.

שתי הצוללות שפעלו במסגרת הכוח - מס' 22 ו-23 - מילאו תפקיד עיקרי בביצוע משימה זו. משימה זו נחלה הצלחה, שכן אף כלי שיט לא נכנס לנמל אילת ולא יצא ממנו עד להסרת המצור עד הסכם הפסקת האש ב-18 בינואר 1974. כתוצאה מכך נאלצו הספינות ששטו לישראל, לעקוף את יבשת אפריקה.

עם זאת, רק אירוע אחד פגם בהצלחה זו, כאשר התצפית הימית המצרית דווחה על מכלית ישראלית אחת שהסתננה דרך המים הבינלאומיים בבאב אל-מנדב, ולפיכך

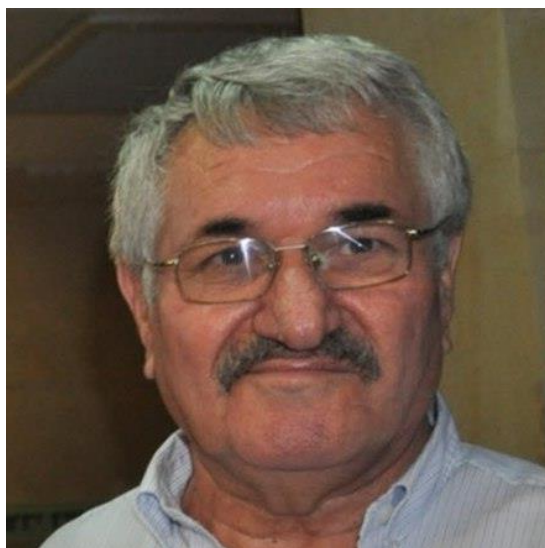
נשלחה אחת הצוללות של כוח משימה זה, במטרה להשמידה בעת שיוטה צפונה בים האדום.

הצוללת תקפה את המכלית ושיגרה אליה את טילי הטורפדו שלה, כשהיא נמצאת בעומק של 30 מ' מתחת לפני המים. כל טילי הטורפדו ששיגרה החטיאו את מטרתם. האירוע עבר ללא כל חשבון או נקיטה בצעדים (ענישה) כלשהם כלפי צוות הצוללת, ונשאלת השאלה באשר למידת האימונים והידע הימי שהיו למפקד אותה צוללת, כשפעל נגד המטרה הקלה והפשוטה ביותר שיכול היה לפגוש במבצעים ימיים כלשהם בחייו.

המפקדה המצרית העליונה נאלצה להסיג את כוח המשימה הימי המיוחד מבאב אל-מנדב, וזאת לאחר שהכוחות הישראליים הצליחו להטיל מצור על הארמיה השלישית והעיר סואץ, וזאת מבלי לפרסם על כך בפומבי.

בנוסף למבצע זה הציבו המצרים כוח משימה ימי אחר בים האדום, מדרום לנמל ברניס (בדרום החוף המצרי, ממזרח לאסואן), שנועד לפעול נגד כל כלי שיט ישראלי שינסה לשוט לעבר אילת, וזאת במסגרת תכנית הטלת המצור על זירת המבצעים הימית של ישראל. מיקום הכוח נבחר בין השאר בשל קרבתו לבסיס חיל האוויר המצרי בברניס, בו הייתה ערוכה טייסת קרב-הפצצה, שפעלה בשיתוף פעולה עם חיל הים המצרי, במתן מודיעין והגנה אווירית, וכי האזור נמצא (לדעת המצרים) מחוץ לטווח הטקטי של מטוסי חיל האוויר הישראלי.

הנשיא סאדאת הורה לאפשר מעבר מכלית אחת לישראל ביום הראשון לשיחות בק"מ ה-101 בדרך סואץ-קהיר, לאחר שישראל הסכימה לאפשר שיירת אספקה אחת אל כוחות הארמיה השלישית הנצורה.

דברי גנרל מוחמד פאוזי

בתרגום אל"מ דימ' פסח מלובני